

Diszlexiások/diszgráfiások anyanyelvi és idegen nyelvi szókincsszerkezete

Kohlmann Ágnes

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Nyelvtudományi Doktori Iskola

kohlmannagi@yahoo.de

Előzmények és kutatási kérdés

- **Előzmények:** diszlexiások eltérő szemantikai feldolgozása (Booth et al 2007, Landi et al 2010), felmérés öt EU-s országban (Gyarmathy et al 2009):

Diszlexiások nehézségei id.nyelv tanulásban/ang.	Kiejtés	Új szavak	Nyelvtan megértése	Nyelvtan használata	Megértés
átlag	2,86	2,63	3,25	2,99	3,02
sorrend	2	1	5	3	4

- **Kutatás célja:** első lépésként megvizsgálni, különbözik-e a szókincsszerkezetük a kontrollcsoportokétól
- **Kutatási kérdés:** Másképp tárolják-e és idézik-e fel az idegen nyelvű (L2) és anyanyelvi (L1) fogalmakat/szavakat a diszlexiások/diszgráfiások?

Szóasszociációs tesztek

- Célok: mentális lexikon, szókincs szerkezete, fogalomalkotás (kognitív/ pszichológia, nyelvészet)
- Résztevők: L1 felnőtt és gyerek, L2 haladó és középhasaladó + anyanyelvi
- Elemzési módszer:
- 3 fő kategória: **paradigmatikus** (azonos szófaj) > **szintagmatikus** (eltérő szófaj) > **hangzásbeli**
válaszok+ fordítási megfelelők- nyelvtudás szintjét jelzi

Résztevők

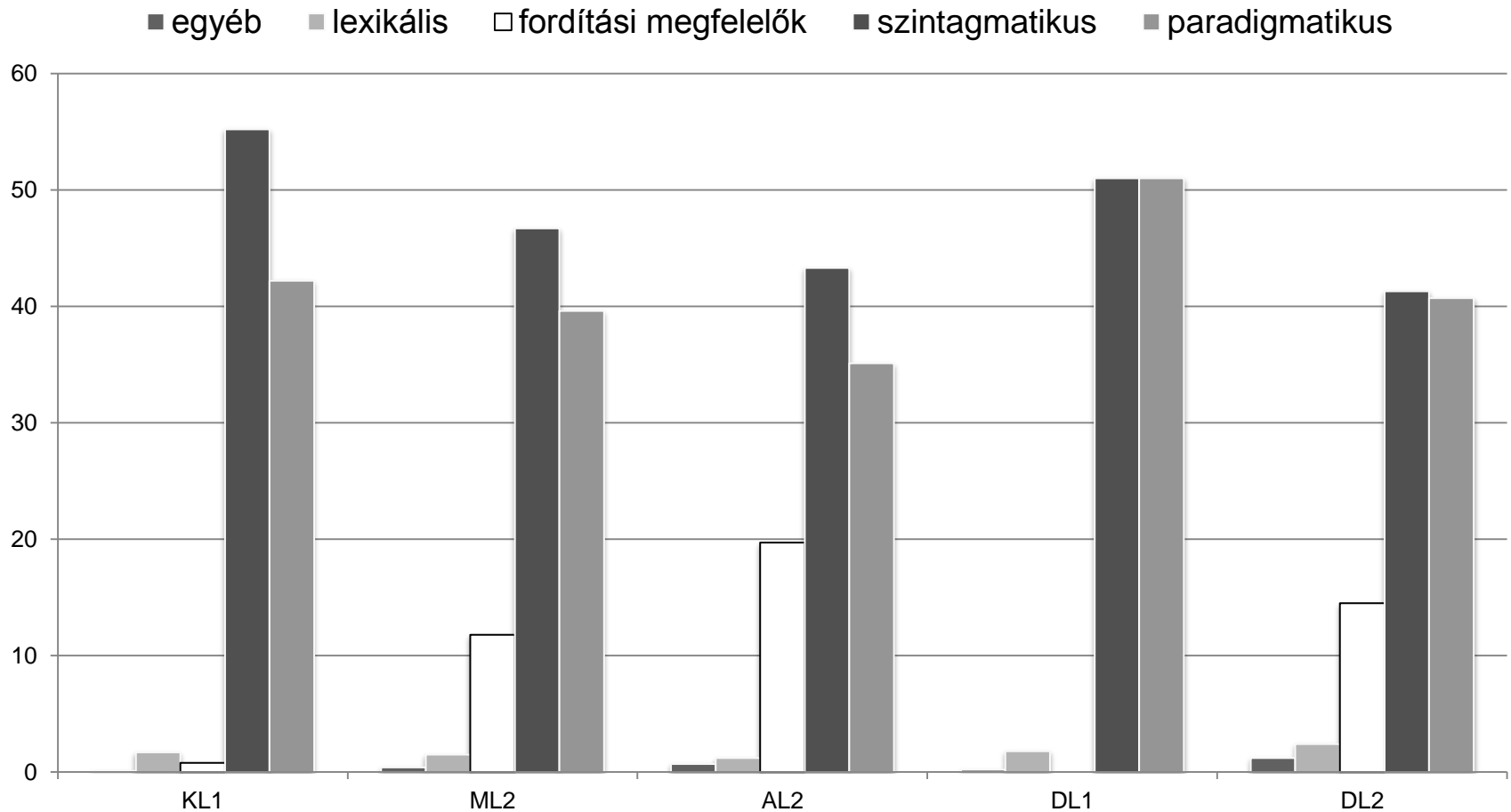
- magyar anyanyelvű, 16-36 év, összesen 337 fő
- célcsoport: diszlexiás/ diszgrafiás, szakértői vélemény +önbevallás

	Csoport	Létszám	Életkor (átlag)	Szókinccsteszt eredményei (max. 83)
1.	DL2	45	16,73	41,8
	ML2	75	19,17	71,6
	AL2	75	18,32	44
2.	KL1	84	18,82	-
	DL1	58	19,57	-

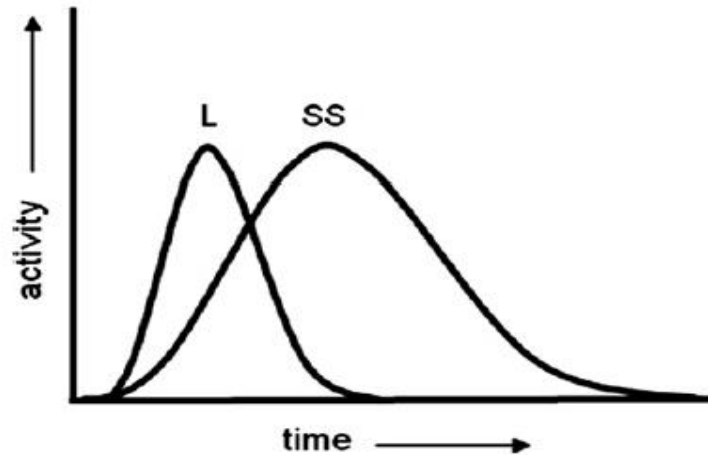
Kísérletfelvétel módszere

- Kérdőív: szóasszociációs feladat
- Hívószavak: 18 L2 tanulás során gyakorinak számító, több témakörhöz (7 főnév, 6 ige, 3 melléknév, 2 *egyéb*)
 1. L2: német nyelvű
 2. L1: magyar nyelvű hívószavak
- Feladat: szabad, folyamatos, írásbeli szóasszociáció (max. 5 válasz)
- válasz bármely nyelven (célcsoport miatt)

Saját eredmények, hagyományos kategóriák

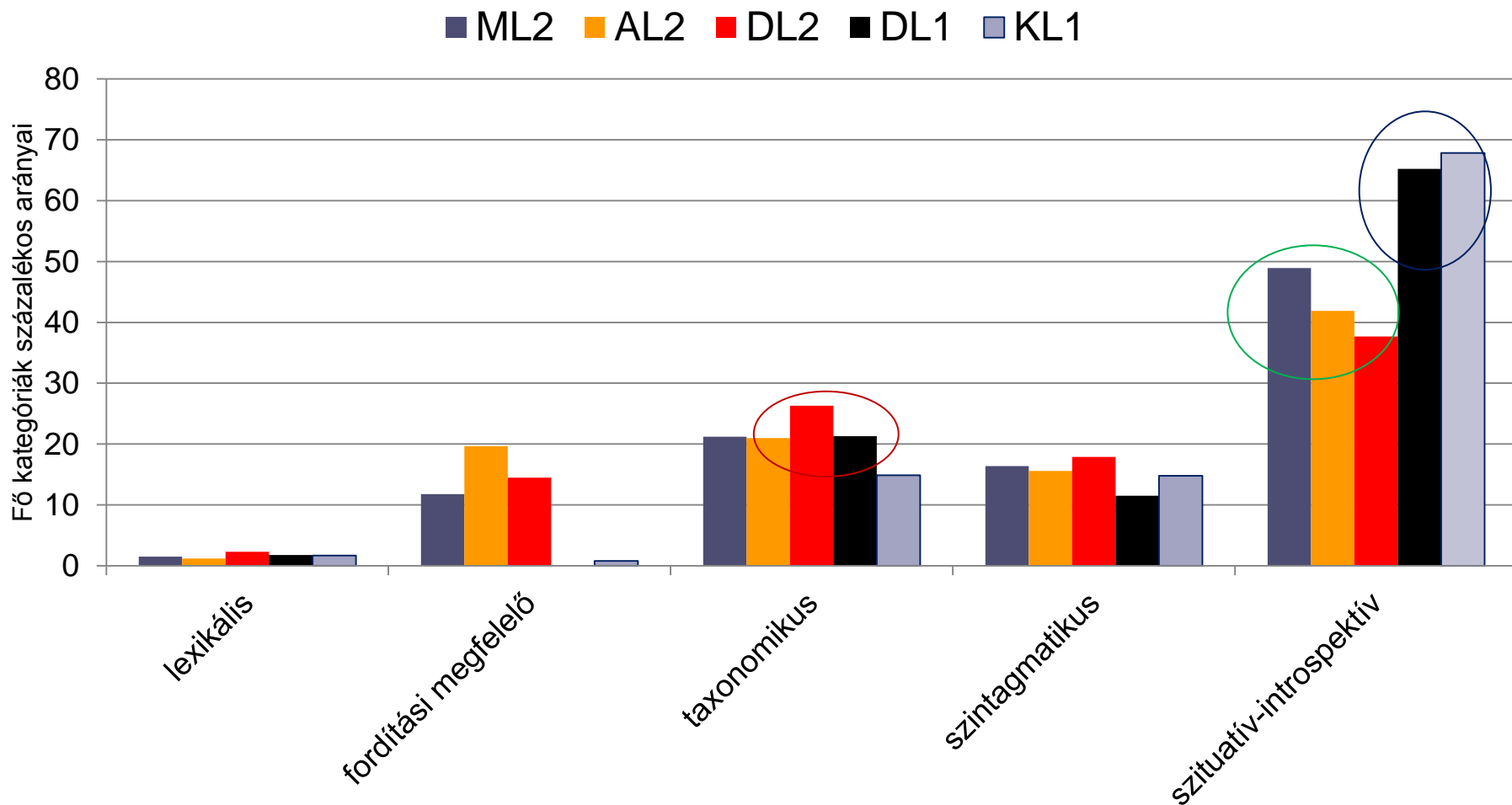
Language and Situated Simulation (LASS) elmélet (Barsalou et al. 2008)

L: lexikai rendszer	?	SS: szituatív szimuláció
Hangzásbeli, szóösszetétel, morfológiai, szinonima, antoníma, fordítási megfelelők	Taxonómikus kategóriák + Szintagmatikus válaszok	Szituációt leíró: hely, idő, eszköz, személy, tulajdonság, entitás Introspektív: mentális állapot, tagadás (absztrakt)

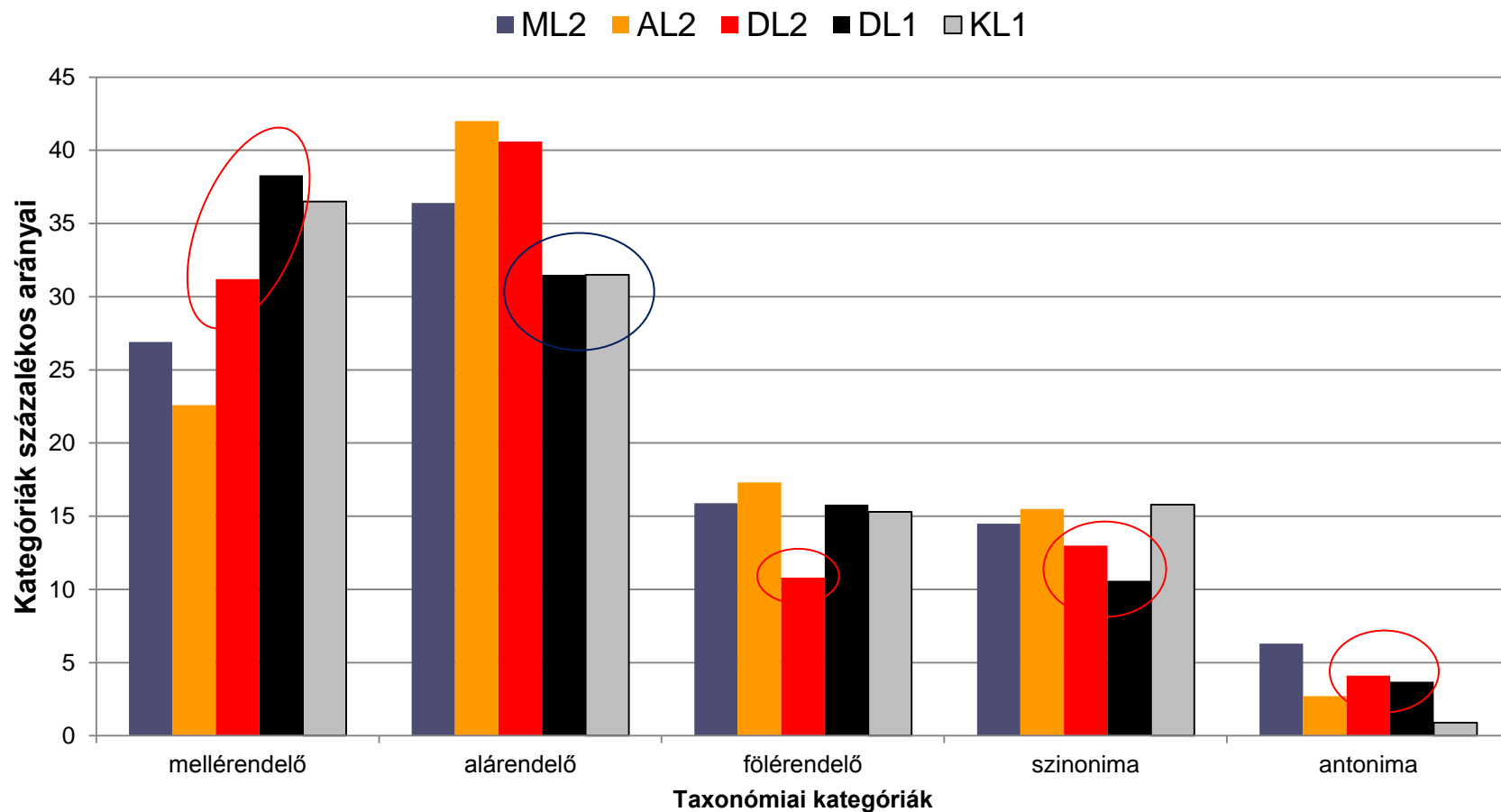
Saját eredmények bemutatása

Szemantikai-szintaktikai jellemzők/ Fő kategóriák százalékos arányai

Welch-próba = taxonómikus, szintagmatikus, szituatív, introspektív <0,001

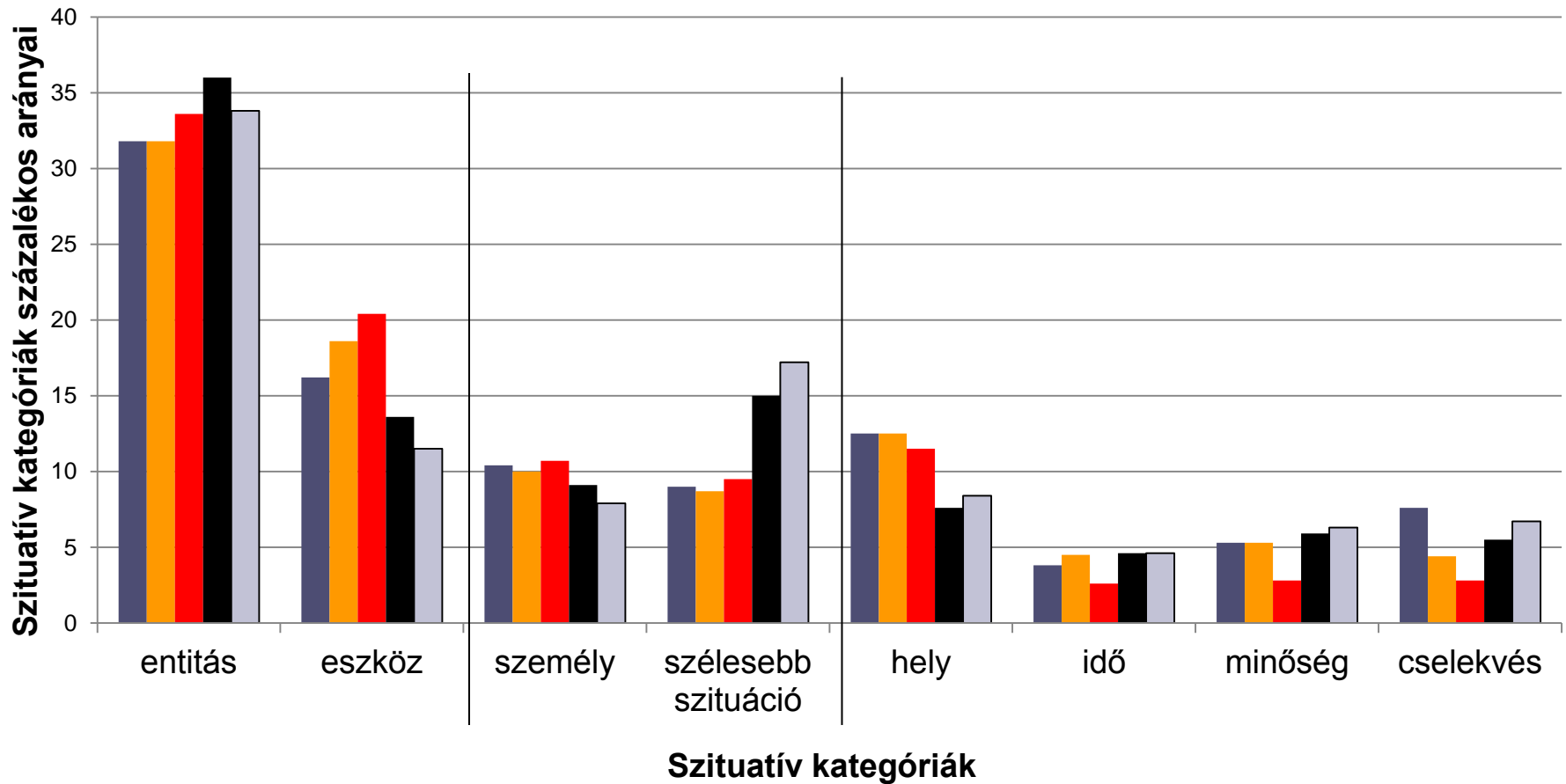
Taxonómikus kategóriák arányai (%)

Welch-próba $p < 0,001$

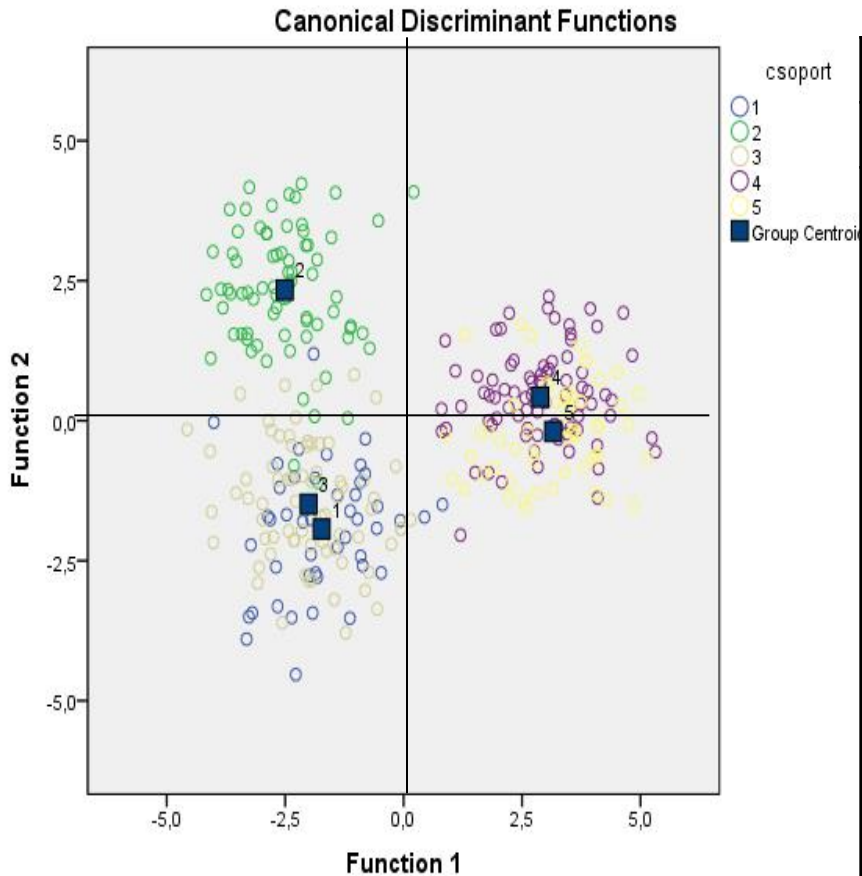
Szituatív kategóriák arányai (%)

■ ML2 ■ AL2 ■ DL2 ■ DL1 ■ KL1

Welch-próba= $p < 0,001$, DL2= idő

Diszkriminancia analízis eredményei, a válaszok sorrendje alapján

		Classification Results ^a						
		Predicted Group Membership/ 92,5%					Total	
		1/DL2	2/ML2	3/AL2	4/KL1	5/DL1		
o c rig ou in nt al	csoport	DL2	41	0	4	0	0	45
		ML2	1	70	5	0	0	75
		AL2	6	2	67	0	0	75
		KL1	0	0	0	81	3	84
		DL1	0	0	0	4	54	58
%	csoport	DL2	91,1	,0	8,9	,0	,0	100
		ML2	1,3	93,3	6,7	,0	,0	100
		AL2	9,3	2,7	88	,0	,0	100
		KL1	,0	,0	,0	96,4	3,6	100
		DL1	,0	,0	,0	6,9	93,1	100

Következtetések

- A hívószó nyelve döntően meghatározza az aktivált szavak típusát –szituatív-introspektív
- A diszlexiások részben eltérő szókinccszerkezete- L2 és L1 hívószavakra- eltérő szemantikai feldolgozás
 - azonos szófaj=taxonómikus kategóriákból (mellérendelés, antoníma)
 - kevesebb fajta információ szituatív kategóriákból (eszköz, entitás)
- eredmények alátámasztják Booth és Landi eredményeit
- ❖ szótalálási nehézség, kisebb szókinccs, szövegértési problémák (?)

Hivatkozások

- Barsalou, L. W., Santos, A., Simmons, W. K., & Wilson, C. D. 2008. Language and simulation in conceptual processing. In M. De Vega, A. M. Glenberg, & A. C. Graesser (szerk.), *Symbols, embodiment, and meaning*. Oxford: Oxford University Press. 245–283.
- Booth, J. R., Bebko, G., Burman, D. D., & Bitan, T. (2007). Children with reading disorder show modality independent brain abnormalities during semantic tasks. *Neuropsychologia*, Vol.45., No.4. 775-783.
- De Deyne S., Storms, G. 2008. Word associations: Network and semantic properties. *Behavior Research Methods*, 40 No.1. 213-231.
- Gyarmathy É, Mahlerbe C, Pichel P, Stoyanov B & Tartari T 2009. Dyslexic Students and the Second Language Learning. A study on the learning needs - European review.
<http://www.elearningeuropa.info/en/directory/Dyslexic-Students-and-the-Second-Language-Learning-A-study-on-the-learning-needs---European-review>. ut. letöltés. 2014. január
- Landi, N., Mencl, W. E., Frost, S. J., Sandak, R., & Pugh, K. R. (2010). An fMRI study of multimodal semantic and phonological processing in reading disabled adolescents. *Annals of dyslexia*, Vol. 60. No.1., 102-121.
- Meara, P. 1983. Word associations in a foreign language. *Nottingham Linguistic Circular*. Vol. 11., No. 2. 29-38.
- Navracsics J. 2007. *A kétnyelvű mentális lexikon*. Budapest: Balassi Kiadó.
- Norrby, C., & Håkansson, G. 2007. The interaction of complexity and grammatical processability: The case of Swedish as a foreign language. *IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, Vol. 45., No.1. 45-68.
- Simmons, W., Hamann, S., Harenski, C., Hu, X., Barsalou, L.W. (2008). fMRI evidence for word association and situated simulation in conceptual processing. *Journal of Physiology - Paris* 102, 106–119.
- Zereva, A. 2007. Structure of the second language mental lexicon: how does it compare to native speakers' lexical organization? *Second Language Research* . Vol.,23., No.2. 23–153.